

Cấu trúc dữ liệu CÁC KIỂU DỮ LIỆU TRỪU TƯỢNG CƠ BẢN (BASIC ABSTRACT DATA TYPES)

Bộ môn Công Nghệ Phần Mềm

MỤC TIÊU

- Nắm vững các kiểu dữ liệu trừu tượng như: danh sách, ngăn xếp, hàng đợi.
- Cài đặt các kiểu dữ liệu trừu tượng bằng ngôn ngữ lập trình cụ thể.
- Úng dụng được các kiểu dữ liệu trừu tượng trong bài toán thực tế.

NÔI DUNG

- Kiểu dữ liệu trừu tượng danh sách (LIST)
- Kiểu dữ liệu trừu tượng ngăn xếp (STACK)
- Kiếu dữ liệu trừu tượng hàng đợi (QUEUE)
- Danh sách liên kết kép (Doubly-Linked Lists)

NÔI DUNG

- Kiểu dữ liệu trừu tượng danh sách (LIST)
- Kiểu dữ liệu trừu tượng ngăn xếp (STACK)
- Kiểu dữ liệu trừu tượng hàng đợi (QUEUE)
- Danh sách liên kết kép (Doubly-Linked Lists)

DANH SÁCH

- Khái niệm danh sách
- Các phép toán trên danh sách
- Cài đặt danh sách
 - Dùng mảng (Danh sách ĐẶC)
 - Dùng con trỏ (Danh sách LIÊN KÉT)

KHÁI NIỆM VỀ DANH SÁCH

- Là tập hợp hữu hạn các phần tử có cùng kiếu. Kiểu chung được gọi là kiểu phần tử (element type).
- Ta thường biểu diễn dạng: a₁, a₂, a₃, ..., a_n.
- Néu
 - n=0: danh sách rỗng.
 - n>0: phần tử đầu tiên là a₁, phần tử cuối cùng là a_n.
- Độ dài của danh sách: số phần tử của danh sách.
- Các phần tử trong danh sách có thứ tự tuyến tính theo vị trí xuất hiện. Ta nói a_i đứng trước a_{i+1} (i=1..n-1).

6

CÁC PHÉP TOÁN TRÊN DANH SÁCH

Tân mhán ta án		
Tên phép toán	Công dụng	
makenullList(L)	Khởi tạo một danh sách L rỗng	
emptyList(L)	Kiểm tra xem danh sách L có rỗng hay không	
fullList(L)	Kiểm tra xem danh sách L có đầy hay không	
first(L)	Trả về kết quả là vị trí của phần tử đầu danh sách, endList(L) nếu danh sách rỗng	
endList(L)	Trả về vị trí <i>sau phần tử cuối</i> trong ds L	
insertList(x,P,L)	Xen phần tử có nội dung x vào danh sách L tại vị trí P, phép toán không được xác định (thông báo lỗi) nếu vị trí P không tồn tại trong danh sách	
deleteList(P,L)	Xóa phần tử tại vị trí P trong danh sách L, phép toán không được xác định (thông báo lỗi) nếu vị trí P không tồn tai trong danh sách	

CÁC PHÉP TOÁN TRÊN DANH SÁCH

	Tên phép toán	Công dụng	
	retrieve(P,L)	Trả về nội dung phần tử tại vị trí P trong danh sách L, kết quả không xác định (có thể thông báo lỗi) nếu vị trí P không có trong danh sách	
	locate (x,L)	Trả về kết quả là vị trí của phần tử có nội dung x đầu tiên trong danh sách L, endList(L) nếu không tìm thấy	
	next(P,L)	Trả về kết quả là vị trí của phần tử đi sau phần tử tại vị trí P trong danh sách L, endList(L) nếu phần tử tại vị trí P là phần tử cuối cùng, kết quả không xác định nếu vị trí P không có trong danh sách	
I	previous(P,L)	Trả về kết quả là vị trí của phần tử đứng trước phần tử tại vị trí P trong danh sách L, kết quả không xác định nếu ví trí P là vị trí đầu tiên hoặc không có trong danh sách L	
	printList(L)	Hiển thị các phần tử trong danh sách L theo thứ tự xuất hiện	

 Muốn thêm phần tử x vào đầu hay cuối danh sách ta gọi phép toán nào và gọi phép toán đó như thế nào?

- Muốn thêm phần tử x vào đầu hay cuối danh sách ta gọi phép toán nào và gọi phép toán đó như thế nào?
 - Thêm phần tử x vào đầu danh sách

```
insertList(x, first(L), L)
```

- Thêm phần tử x vào cuối danh sách

```
insertList(x, endList(L), L)
```


• Cho hàm swap(p,q) hoán đổi nội dung của hai phần tử tại vị trí p và q trong danh sách. Hãy dùng các phép toán trừu tượng trên danh sách, viết chương trình con sort (có tham số đầu vào là 1 danh sách) sắp xếp danh sách theo thứ tự tăng dần?


```
void sort(List L){
        Position p,q; //kiếu vị trí của các phần tử trong danh sách
        p= first(L); //vị trí phần tử đầu tiên trong danh sách
        while (p!=endList(L)){
                q=next(p,L); //vị trí phần tử đứng ngay sau phần tử p
                while (q!=endList(L)){
                    if (retrieve(p,L) > retrieve(q,L))
                        swap(p,q); //hoán đổi nội dung 2 phần tử
                   q=next(q,L);
                p=next(p,L);
```

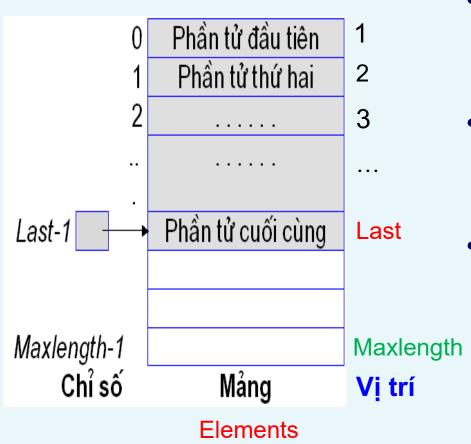

CÀI ĐẶT DANH SÁCH

- Khái niệm danh sách
- Các phép toán trên danh sách
- Cài đặt danh sách
 - Dùng mảng (Danh sách ĐẶC)
 - Dùng con trỏ (DS LIÊN KÉT)

CÀI ĐẶT DANH SÁCH BẰNG MẢNG (DANH SÁCH ĐẶC)

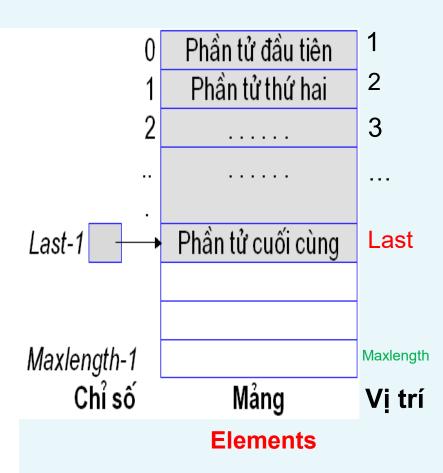
- Dùng 1 mảng (Elements) để lưu trữ liên tiếp các phần tử, bắt đầu từ vị trí đầu tiên.
- Phải ước lượng số phần tử tối đa của danh sách (Maxlength).
- Phải lưu trữ độ dài hiện tại của danh sách (<u>Last</u>).

vww.ctu.edu.vn

KHAI BÁO

//Độ dài tối đa của danh sách-ds #define MaxLength <n> //kiếu của phần tử trong ds typedef <datatype> ElementType; //kiểu vị trí cuả các phần tử typedef int Position; typedef struct { //mang chứa các phần tử của ds ElementType Elements[MaxLength]; //giữ độ dài danh sách Position Last; } List; List L;

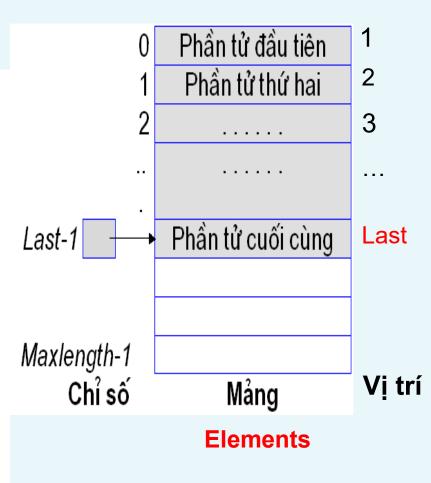

KHAI BÁO

Ví dụ: Khai báo một danh sách đặc có thể chứa tối đa 300 số nguyên?

```
//Đô dài tối đa của danh sách
#define MaxLength 300
//kiếu của phần tử trong danh sách
typedef int ElementType;
//kiếu vị trí cuả các phần tử
typedef int Position;
typedef struct {
  //mang chứa các phần tử của ds
  ElementType Elements[MaxLength];
  //giữ độ dài danh sách
  Position Last:
} List;
List L;
```

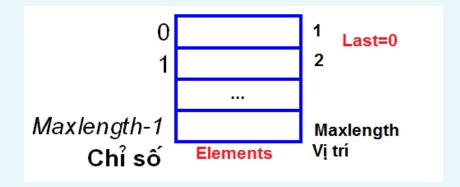

www.ctu.edu.vr

16

KHỞI TẠO DANH SÁCH RỖNG

Cho hàm:

```
void makenullList(List *pL) {
    pL->Last=0;
}
```

Giả sử ta có khai báo biến:

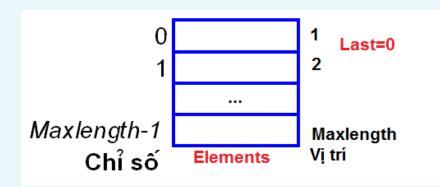
```
List L;
```

makenullList(&L);

Hãy viết lời gọi hàm makenullList()?

KHỞI TẠO DANH SÁCH RỐNG

 Cho hàm makenullList không có tham số vào và trả về một danh sách rỗng:

```
List makenullList() {
   List L;
   L.Last=0;
   return L;
```

• Giả sử ta có khai báo biến:

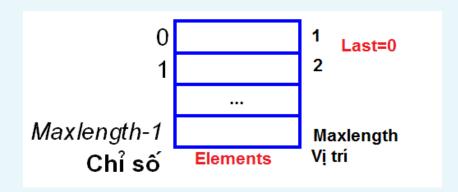
```
List L;
```

Hãy viết lời gọi hàm makenullList()?

```
L=makenullList();
```


KIỂM TRA DANH SÁCH RỐNG

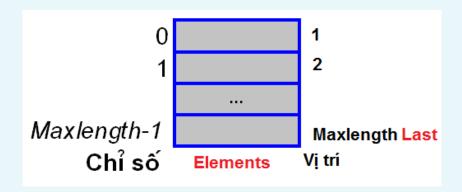

Xem độ dài danh sách có bằng 0 không?

```
int emptyList(List L) {
    return L.Last==0;
}
```


KIỂM TRA DANH SÁCH ĐẦY

Xem độ dài danh sách có bằng MaxLength không?

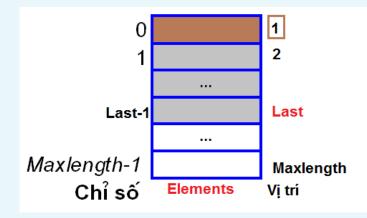
```
int fullList(List L) {
    return L.Last==MaxLength;
}
```


XÁC ĐỊNH VỊ TRÍ ĐẦU / SAU VỊ TRÍ CUỐI

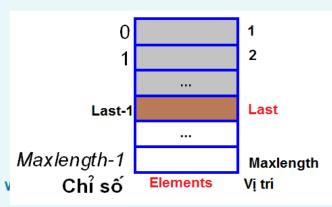
Xác định vị trí đầu tiên trong danh sách.

```
Position first(List L) {
   return 1;
}
```


Xác định vị trí sau phần tử cuối trong danh sách.

```
Position endList(List L) {
  return L.Last+1;
}
```


 Xen phần tử x='k' vào vị trí P=3 trong danh sách L (chỉ số 2 trong mảng).

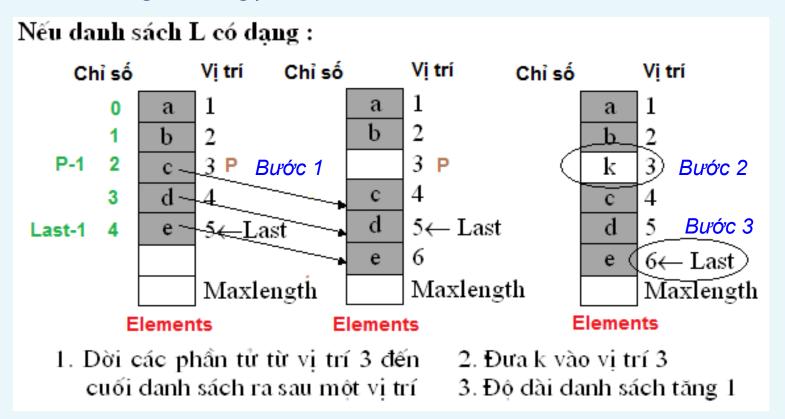
Nếu L có dạng :

➡ Trường hợp này mảng đầy => báo lỗi

C,	hỉ số mặn	g Nội dung	Ví trí trong dsách
	0	a	1
	1	b	2
	2	С	3
	3	d	4
	4	g	:
	5	h	$Maxlength \leftarrow Last$

 Xen phần tử x='k' vào vị trí P=3 trong danh sách L (chỉ số 2 trong mảng).

Thuật toán

Để chèn x vào vị trí P của L, ta làm như sau:

- Nếu mảng đầy thì thông báo lỗi.
- Ngược lại, nếu vị trí P không hợp lệ thì báo lỗi.
- Ngược lại:
 - Dời các phần tử từ vị trí P đến cuối danh sách ra sau một vị trí.
 - Đưa phần tử mới x vào tại vị trí P.
 - Tăng độ dài danh sách lên 1.

CANTHO UNIVERSITY

```
void insertList(ElementType x, Position P, List *pL) {
```

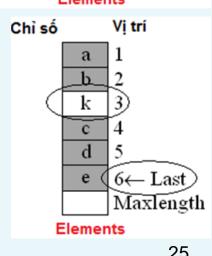
if (pL->Last==MaxLength)

```
printf("Danh sach day");
else if ((P<1 || (P>(pL->Last+1)))
   printf("Vi tri khong hop le");
                                     Last-1 4
else {
   Position Q;
  /*Dòi các phần tử từ vị trí P
 đến cuối dsách ra sau 1 vị trí*/
   for (Q=pL->Last; Q>=P; Q--)
      pL->Elements[Q]=pL->Elements[Q-1];
   //Đưa x vào vị trí p
   pL->Elements[P-1]=x;
   //Tăng độ dài danh sách lên 1
   pL->Last++;
```

```
Chỉ số Vị trí Chỉ số Vị trí

0 a 1
1 b 2
3 P
3 d 4
2 ast-1 4 e 5← Last d 5← Last

Elements Elements
```


www.ctu.edu.vn

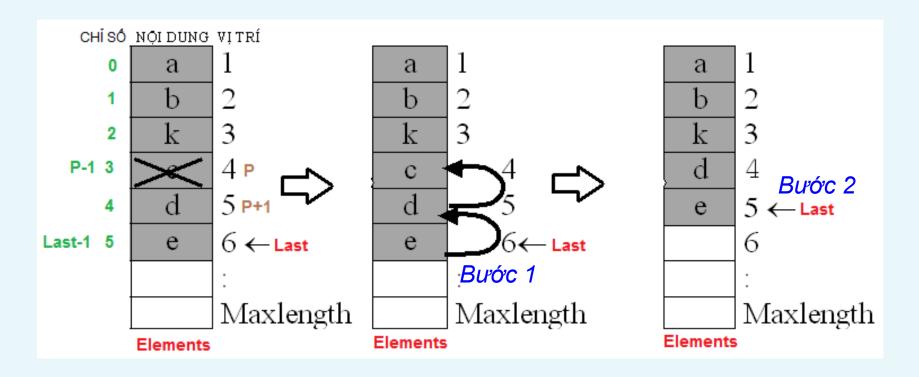


```
fullList(*pL)
Cài đặt
void insertList(ElementType x/, Position P, List *pL) {
    if (pL->Last==MaxLength/
       printf("Danh sach day");
P<first(*pL)) || (P>endList(*pL))
                                                                      Vị trí
                                                Chỉ số
                                                        Vị trí
                                                              Chỉ số
    else if ((P<1 || (P>(pL->Last+1)))
       printf("Vi tri khong hop le");
    else {
                                               P-1 2
       Position O;
       /*Dòi các phần tử từ vị trí P
                                                        -5←_Last
                                              Last-1 4
     đến cuối dsách ra sau 1 vị trí*/
                                                              Last 1
                                                         Maxlength
                                                                      Maxlength
       for (Q=pL->Last; Q>=P; Q--)
                                                    Elements
                                                                 Elements
           pL->Elements[Q]=pL->Elements[Q-1];
                                                                      Vi trí
                                                               Chỉ số
       //Đưa x vào vị trí p
       pL->Elements[P-1]=x;
       //Tăng độ dài danh sách lên 1
       pL->Last++;
                                                                      6← Last
                                                 www.ctu.edu.vn
         Độ phức tạp của insertList()?
                                                                  Elements
```


XÓA MỘT PHẦN TỬ TẠI VỊ TRÍ P TRONG DS

Ví dụ: Xóa phần tử vị trí P=4 của L.

XÓA MỘT PHẦN TỬ TẠI VỊ TRÍ P TRONG DS

Thuật toán

- Nếu P là một vị trí không hợp lệ thì thông báo lỗi.
- Ngược lại, nếu danh sách rỗng thì thông báo lỗi.
- Ngược lại:
 - Di dời các phần tử từ vị trí P+1 đến cuối danh sách ra trước một vị trí.
 - Độ dài của danh sách giảm 1.

pL->Last--;

XÓA MỘT PHẦN TỬ TẠI VỊ TRÍ P TRONG DS

CHÍ SỐ NOI DUNG VI TRÍ k void deleteList(Position P, List *pL) { P-1 3 **if** ((P<1) || (P>pL->Last)) $6 \leftarrow Last$ Last-1 5 printf("Vi tri khong hop le"); Maxlength Maxlength else if (emptyList(*pL)) Elements Elements printf("Danh sach rong!"); else{ Position O; /*Dòi các phần tử từ vi trí P+1 đến cuối danh sách ra trước 1 vị trí*/ **for** (Q=P; Q<pL->Last; Q++) pL->Elements[Q-1]=pL->Elements[Q];Maxlength

Elements

XÓA MỘT PHẦN TỬ TẠI VỊ TRÍ P TRONG DS

```
CHÍ SỐ NỘI DUNG VỊ TRÍ
                                                                  b
                                                                  k
void deleteList(Position P, List *pL) {
                                              P-1 3
   if ((P<1) || (P>pL->Last))
       printf("Vi tri khong hop le");
                                             Last-1 5
                                                       6 \leftarrow Last
  else if (emptyList(*pL))
                                                       Maxlength
                                                                     Maxlength
       printf("Danh sach rong!");
                                                                 Elements
                                                  Elements
  else {
                           pL->Last==0
       Position O;
       /*Dòi các phần tử từ vị trí P+1 đến cuối
          danh sách ra trước 1 vị trí*/
        for (Q=P; Q<pL->Last; Q++)
           pL->Elements[Q-1]=pL->Elements[Q];
       pL->Last--;
                                                                     Maxlength
            for (Q=P-1;Q<pL->Last-1;Q++)
                  pL->Elements[Q]=pL->Elements[Q+1];
                                                                        30
```

Độ phức tạp của deleteList()?

www.ctu.edu.vn

CÁC PHÉP TOÁN KHÁC

Xác định vị trí kế tiếp trong danh sách.

```
Position next(Position P, List L) {
  return P+1;
}
```

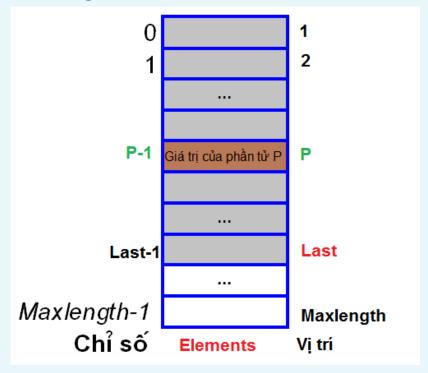
Xác định vị trí trước trong danh sách.

```
Position previous(Position P, List L) {
   return P-1;
}
```


XÁC ĐỊNH NỘI DUNG PHẦN TỬ TẠI VỊ TRÍ P

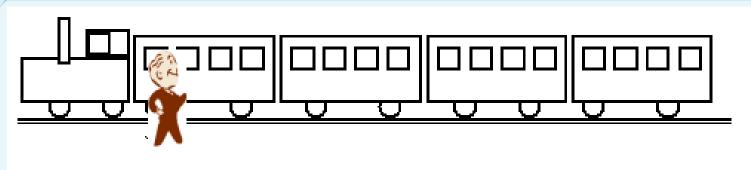
Xác định nội dung phần tử tại vị trí P trong DS.


```
ElementType retrieve(Position P, List L) {
   return L.Elements[P-1];
}
```


TÌM KIẾM PHẦN TỬ x TRONG DS

Thuật toán

- Bắt đầu từ phần tử đầu tiên trong danh sách, ta tiến hành tìm từ đầu danh sách cho đến khi tìm thấy hoặc cuối danh sách.
 - Nếu giá trị tại vị trí P bằng x

```
retrieve(P,L) == x
```

thì dừng tìm kiếm.

Ngược lại (giá trị tại vị trí P khác x) thì đến vị trí kế tiếp

$$P = next(P, L)$$

 Trả về vị trí phần tử được tìm thấy hoặc vị trí Last+1(endList) nếu không tìm thấy.

TÌM KIẾM PHẦN TỬ x TRONG DS

Cài đặt

```
Position locate (ElementType x, List L) {
 Position P;
 int Found = 0;
 P = first(L); //vi trí phần tử đầu tiên
 /*trong khi chưa tìm thấy và chưa kết
  thúc danh sách thì xét phần tử kế tiếp*/
 while ((P != endList(L)) \&\& (Found == 0))
     if (retrieve(P,L) == x) Found = 1;
     else P = next(P, L);
 return P;
```


TÌM KIẾM PHẦN TỬ x TRONG DS

Cài đặt

```
Position locate (ElementType x, List L) {
 Position P;
 P = 1; //vi trí phần tử đầu tiên
 /*trong khi chưa tìm thấy và chưa kết
  thúc danh sách thì xét phần tử kế tiếp*/
 while (P != L.Last+1)
     if (L.Elements[P-1] == x) return P;
     else P = |P+1|;
 return P;
```


ĐÁNH GIÁ GIẢI THUẬT TÌM KIẾM

- Thời gian tìm kiếm
 - Nhanh nhất (tốt nhất) là khi nào, x ở đâu?
 - Xấu nhất khi nào?
- Độ phức tạp của giải thuật thường được
 xác định là trong trường hợp xấu nhất O(n).

CÁC PHÉP TOÁN KHÁC

In danh sách.

```
void printList(List L) {
  Position P= first(L);
  while (P != endList(L)) {
        printf("%d ", retrieve(P,L));
        P = next(P, L);
  printf("\n");
```


CÁC PHÉP TOÁN KHÁC

In danh sách.

```
void printList(List L) {
    Position P= 1;
    while (P != L.Last+1) {
        printf("%d", L.Elements[P-1]);
        P=P+1;
    }
    printf("\n");
}
```


BÀI TẬP

Vận dụng các phép toán trên danh sách đặc để viết chương trình:

- Nhập vào một danh sách các số nguyên và hiển thị danh sách vừa nhập ra màn hình.
- Thêm phần tử có nội dung x vào danh sách tại ví trí
 P (trong đó x và P được nhập từ bàn phím).
- Xóa phần tử đầu tiên có nội dung x (nhập từ bàn phím) ra khỏi danh sách.
- Sử dụng các phép toán trừu tượng trên danh sách, hãy viết hàm delete_duplicate(LIST &L) loại bỏ những giá trị trùng lặp trong danh sách.

Hàm

Định nghĩa hàm

Sử dụng hàm/ Gọi hàm

Tham số thực tế

<Tên hàm>([Danh sách các tham số])

Hàm

Định nghĩa hàm

Sử dụng hàm/ Gọi hàm

Tham số thực tế

<Tên hàm>([Danh sách các tham số])

Các phương pháp truyền tham số

Truyền giá trị:

- +Là phương pháp truyền tham số mà sau đó hàm được truyền có được một phiên bản được lưu trữ riêng biệt giá trị của các tham số đó.
- ⋆Khi truyền giá trị, thì giá trị gốc (được truyền) sẽ không bị thay đổi cho dù hàm được truyền có thay đổi các giá trị này đi nữa.

Truyền bằng con trỏ:

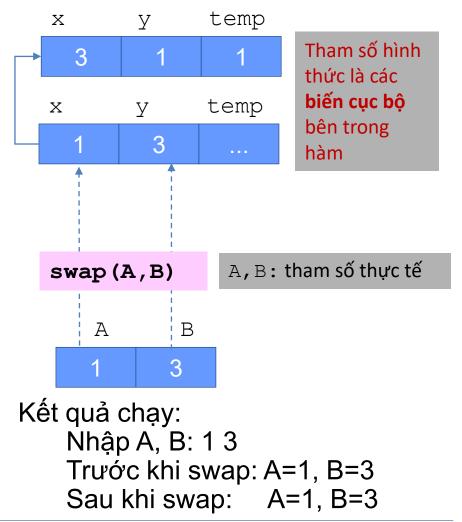
- +Là phương pháp truyền tham số mà nó cho phép hàm được truyền tham khảo đến vùng nhớ lưu trữ giá trị gốc của tham số.
- +Nếu ta truyền bằng con trỏ thì giá trị gốc của tham số có thể được thay đổi bởi các mã lệnh bên trong hàm.

Hàm - Ví dụ

Xét hàm swap dùng để đổi nội dung 2 biến x, y:

```
#include <stdio.h>
void swap(int x, int y) {
  int temp = x;
                          Dinh
  x = y;
                          nghĩa
                          hàm
  y = temp;
int main(){
  int A, B;
  scanf("%d%d", &A, &B);
  printf("A=\%d, B=\%d\n",A,B);
  swap(A, B); Gọi
  printf("A=\%d, /B)#\%d\n",A,B);
  return 0:
                       Truyền giá trị
```

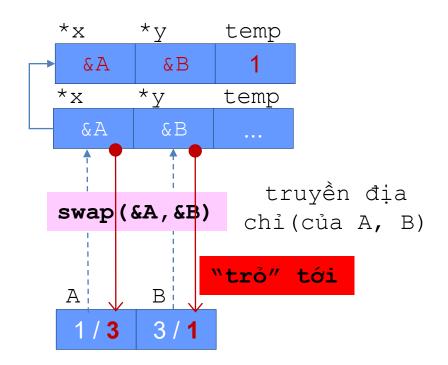

Hàm – Ví dụ

 Xét hàm swap dùng để đổi nội dung 2 biến x, y được truyền bằng con trỏ với dấu * được đặt trước 2 biến x, y:

```
#include <stdio.h>
void swap(int *x, int *y) {
  int temp = *x;
  *x = *v:
                          Dinh
  *_{y} = temp;
                          nghĩa
                          hàm
int main()
  int A. B:
  scanf("%d%d", &A, &B);
  printf("A=%d, B=%d\n",A,B);
  swap(&A, &B); Goi
  printf("A=%d, B=%a/hn",A,B);
  return 0:
                Truyền bằng con trỏ
```


Kết quả chạy:

Nhập A, B:13

Trước khi swap: A=1, B=3 Sau khi swap: A=3, B=1

Truy xuất từng trường của biến cấu trúc

Cú pháp:

```
<tên biến kiểu cấu trúc>.<tên thành phần i>;
```

Ví dụ:

```
struct Diem2D {
   int X;
   int Y;
   int Y;
};
struct Diem2D diem2D1;
```

```
scanf("%d", &diem2D1.X);
scanf("%d", &diem2D1.Y);
Nhập
```

```
struct Diem2D {
  int X;
  int Y;
  C3
} diem2D1;
```


Con trỏ đến cấu trúc

Con trỏ trỏ đến biến kiểu cấu trúc

- Truy xuất các phần tử của cấu trúc: có 2 cách
 - Dùng toán tử * (dereference) kết hợp với toán tử . (dot)

```
(*p).diemTBTL = 8.5;
strcpy((*p).hoten, "TCAN");
strcpy((*p).ngaysinh, "23/12/78");
```

Dùng toán tử -> (arrow operator)

```
p->diemTBTL = 8.5
strcpy(p->hoten, "TCAN");
strcpy(p->ngaysinh, "23/12/78");
sv1.DiemTBTL=8.5;
```

```
typedef struct {
  char hoten[30];
  char ngaysinh[11];
  float diemTBTL;
} Sinhvien;
Sinhvien sv1;
Sinhvien *p = &sv1;
Sinhvien sv1;
Sinhvien *p;
 = &sv1;
```


BÀI TẬP

- Vận dụng các phép toán trên danh sách đặc để viết chương trình nhập vào một danh sách các số nguyên và hiển thị danh sách vừa nhập ra màn hình.
- Thêm phần tử có nội dung x vào danh sách tại ví trí
 P (trong đó x và P được nhập từ bàn phím).
- Xóa phần tử đầu tiên có nội dung x (nhập từ bàn phím) ra khỏi danh sách.

NHẬP DANH SÁCH TỪ BÀN PHÍM

void readList(List *pL) { int i,n; ElementType x; makenullList(pL); scanf("%d", &n); **for** (i=1; i<=n; i++) { scanf("%d", &x); insertList(x,endList(*pL),pL);

HIỂN THỊ DANH SÁCH RA MÀN HÌNH

```
void printList(List L) {
 Position P;
 P = first(L);
 while (P != endList(L)) {
    printf("%d ", retrieve(P,L));
    P = next(P, L);
 printf("\n");
```



```
int main(){
  List L;
  ElementType x;
  Position P;
   readList(&L); // Nhap danh sach
  printList(L); //In danh sach len man hinh
```

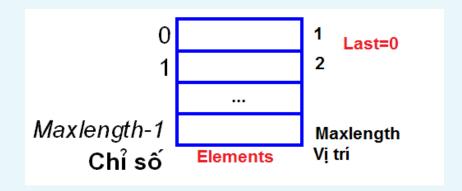
TRÌNH CHÍNH

```
// Nhap noi dung phan tu can them
             scanf("%d", &x);
             // Nhap vi tri can them: ");
CHUONG scanf ("%d", &P);
             insertList(x,P,&L);
             // In danh sach sau khi them phan tu
             printList(L);
```

```
// Nhap noi dung phan tu can xoa
scanf("%d", &x);
P = locate(x, L);
deleteList(P, &L);
// In danh sach sau khi xoa
printList(L);
                                             51
return 0;
```


KHỞI TẠO DANH SÁCH RỐNG

Cho độ dài danh sách bằng 0.

```
List makenullList() {
    List L;
    L.Last=0;
    return L;
}
```


NHẬP DANH SÁCH TỪ BÀN PHÍM

List readList() { int i,n; ElementType x; List L; L=makenullList(); scanf("%d",&n); **for**(i=1;i<=n;i++) { scanf("%d", &x); insertList(x,endList(L),&L); return L;

List L;

```
ElementType x;
Position P;
L=readList(); // Nhap danh sach
printList(L); //In danh sach len man hinh
```

TRÌNH CHÍNH

```
// Nhap noi dung phan tu can them
             scanf("%d", &x);
             // Nhap vi tri can them: ");
CHUONG scanf ("%d", &P);
             insertList(x,P,&L);
             // In danh sach sau khi them phan tu
             printList(L);
```

```
// Nhap noi dung phan tu can xoa
scanf("%d", &x);
P = locate(x, L);
deleteList(P, &L);
// In danh sach sau khi xoa
printList(L);
                                             54
return 0;
```

www.ctu.edu.vi